

Ur Rökringar nr. 8 februari 1993

OM EN LEGENDARISK MAN – PAUL C. OLRİK

I Danmark fanns den person som sannolikt skrivit mest om pipor och tobak i hela världen. Han skrev böcker, gav ut en tidning, skrev artiklar i dagspressen mm. mm. Hans betydelse för piprökningen i Danmark (och även i resten av Norden) kan inte överskattas. Den man jag talar om är PAUL C. OLRİK.

P. C. Olrik föddes 1910 på Grönland. Han kom dock tidigt till Danmark och efter avslutad skolgång verkade han som journalist och reklamman. Under en period arbetade han också i Sverige.

Alltifrån unga år var PC en hängiven piprökare. År 1960 övertalades han av en god vän, som också var en inbiten piprökare, att skriva en serie artiklar om piprökning för tidningen Ekstrabladet. Det blev en serie på 8 artiklar som, förutom i Ekstrabladet, publicerades i ett flertal landsortstidningar. Den väckte stor uppmärksamhet och det dröjde inte länge förrän Olrik blev ombedd att skriva en bok i ämnet. Så skedde och i maj 1962 utkom KONSTEN ATT RÖKA PIPA. Den gjorde stor succé och mellan 1962 och 65 utkom den i tre upplagor. Nu hade stenen verkligen kommit i rullning och gick inte att stoppa.

Olrik fick påstötningar om att skriva mer, ja att till och med ge ut en tidning om piprökning. Till en början avböjde han ståndaktigt men i januari 1964 kom han in till sin gode vän, tobakshandlare Larsen i Birkeröd. Denne sade att flera kunder hade bett att man skulle försöka få Olrik att hålla ett föredrag om piprökning. "Nej, det kan jag inte", sa Olrik "om jag börjar prata om pipor så slutar jag inte förrän åhörarna har fallit i sömn." "Då är det bättre att vi bildar en pipklubb där vi kan samlas och diskutera piprökning." Det bestämdes att man skulle utlysa ett första klubbmöte. 40 personer infann sig och vad som kanske var mer betydelsefullt var att pressen kom. Det togs bilder och under den närmaste veckan lär det knappt ha funnits en tidning i kungariket Danmark som inte hade ett referat från mötet.

Efter detta lämnade telefonen Olrik ingen ro och påtryckningarna om att han skulle skriva en tidning för piprökare tilltog. Lite udda var väl, åtminstone sett med dagens ögon, att en av de som tryckte på mest var administrationschefen för "Kraeftens Bekaempelse", som högt lovordade Olriks insats att lära det danska folket mindre hälsofarliga rökvanor.

Den 1. maj 1964 utkom första numret av STOP och denna tidning kom att fortleva ända till 1977 då det 56:e och sista numret utkom. De av er som läst något nummer av STOP vet att det var en synnerligen innehållsrik tidning. Varje nummer var på mer än 40 sidor och den utkom 4 gånger om året, utom under en kortare period då den till och med kom varannan månad.

STOPs levnad blev förvisso icke problemfri. Entusiasmen var stor från alla håll då det hela började, men på vissa håll svalnade den ganska omgående. Huvudsakligen berodde detta på att Olrik aldrig var rädd för att utdela kritik, när han ansåg det befogat. Här fick tobakshandlarna ordentligt påskrivit då man inte levde upp till kundernas krav, grossisterna klandrades när de saluförde undermåliga produkter eller när man trasslade med reklamationer. Detta ledde till att tidningen bojkottades av många inom branschen och därmed minskade annonsintäkterna.

STOP var ytterst subjektiv och Olriks kritik av det han inte gillade kunde vara mördande. De som läser tobaksrecensionerna i PIBER & TOBAK har väl noterat att dessa är synnerligen försiktiga i sina uttalanden. Jag tror inte att man någon gång har skrivit att en tobak är dålig. Detta är sannolikt en klok linje om man vill överleva inom ett så smalt fält som vårt. Och det har ju PIBER & TOBAK gjort längre än de flesta piptidningar. Olriks reoensioner var onekligen lite färgstarkare. Så här skrev han som slutomdöme om MacBarens Mixture:

*En tämligen tråkig tobak. Kan användas vid trädgårdsarbete, biltvätt etc.
om man inte har större krav än att den skall ryka.*

Man kan kanske förstå att Harald Halbergs (som tillverkar MacBarens tobaker) inte var så intresserade av att annonsera i STOP efter den salvan.

Han var alltså snar till kritik men kunde också lätt gripas av stor entusiasm. Hans beskrivning av Gul Capstan är smått legendarisk:

*Den kan liknas vid en ung blond nordisk flicka –
mild som blicken i hennes blå ögon,
frisk och fyllig av sötma, som en kyss från hennes läppar.
Förtrollande och berusande, som hennes mjuka smekning.*

(Om Du har kommit tillbaka efter att ha rusat och köpt en burk Gul Capstan, kan Du fortsätta läsa nu.)

Hans kritik av systempipor var mördande. Om BRILON-pipan (en av dessa pipor av nylon med avskruvbart huvud) skrev han:

*Den är lantbrevbärarens fröjd. Han kan stoppa lite av halmen
från träskorna i den medan han hoppar upp på mopeden
och beger sig till nästa brevlåda.
Skulle huvudet brinna upp (alltså pipans) gör det inte så mycket
för han kan alltid köpa ett nytt för en billig penning.*

Om många av branschens folk ställde sig negativa till STOP var entusiasmen desto större bland piprökare. Olrik var en briljant skribent som verkligen kunde fånga läsaren. Leif Slot, nuvarande presidenten för Nordisk Tobakskollegium, skrev i sin nekrolog över PC Olrik: "I 56 nummer av STOP kunde man glädjas eller irriteras av PC:s skrivelser men aldrig förbli oberörd."

Under de år han gav ut sin tidning grundade han en mängd STOP-klubbar över hela Danmark. Dessa dog efterhand då Olrik inte längre orkade resa runt och injicera sina vitamininjektioner i dem. Dock kan man säga att det är ur resterna efter dessa som dagens pipklubbar har vuxit fram.

Även Nordisk Tobakskollegium är en av Olriks skapelser. Det bildades från början som en stödorganisation för tidningen STOP och hette då TOBAKSKENDERNES LANDSORGANISATION. Sin nuvarande form fick NT 1976 vid en generalförsamling i Köpenhamn, där jag hade nöjet att närvara som ende svenske representant. PC Olrik blev då vald till dess förste ordförande.

P.C. Olrik avled i februari 1985, 75 år gammal. Han hade då i många år lidit av två sjukdomar, gikt och dåligt hjärta, och det var det sistnämnda som till slut ändade hans liv.

De tobaksrecensioner han skrev i STOP samlades i en liten bok TOBAKSKRUKKEN vars första utgåva kom 1968. Denna lilla bok i behagligt fickformat kom 1974 också ut på svenska. Under lång tid var det den enda bok som fanns att tillgå om man ville få reda på vad som gömde sig i en okänd tobaksburk.

Olrik fortsatte att skriva även sedan han slutat att ge ut STOP. 1978 kom hans bok BOGEN OM PIBER OG TOBAK och året senare PIBERYGNING.

Som jag skrev inledningsvis kan Olriks insats för piprökning inte nog uppskattas. Jag är mycket tveksam till om vi i dag hade haft en så aktiv pipklubbsrörelse i Danmark, om inte han hade gjort de banbrytande insatserna.

Jag är heller inte säker på att Nordisk Tobakskollegium hade existerat. Därför Till jag gärna sluta med att blåsa några extra runda och fina rökringar för "den gamle redaktör" , som han själv brukade kalla sig.

Jan Andersson